

דומה לחשש שמא יעלה הים שרטון. וצפרט דצוה גופו יש מקילין, השו"ע [סכ"ט] מיקל לגמרי, וגם מן האחרונים יש מקילין צוה, וגם אני זה כמה שנים כתבתי צוה תשובה באריכות, כעת אין לי פנאי לחפש אחריה [ראה לעיל תשובה רנד, וצמוצא וצמזין צספר החיים מהדורת מכון חכ"ש סי' שסג סכ"ט].

והנה עוד היה נ"ל דבר חדש, די"ל להסבירים דחיישין שיעלה הים שרטון, אין הכוונה להשרטון יצטל המחילה, רק הכוונה לפי מה שהקשה המג"א [סק"ל] הרי הוי רבים בוקעים צוה, רק כתב דמיירי דאין הספינות יכולין לילך שם, וא"כ א"ש, להכוונה דחיישין שיעלה הים שרטון ויכלו רבים לילך דרך שם ויצאו רבים ויצטלו מחילות. וא"כ לפ"ז צנידון דידן, דליכא חשש שיצטלו רבים כיון דנעשה מקצת צידי אדם, אין לחוש שמא ימלא החריץ שלג, דהשלג אינו מצטל מחילה.

ועוד י"ל, צשלמא שרטון אינו עשוי להיות מצטל ממחילה רק צידי אדם, לכך מצטל מחילה, אבל שלג, מאליו יהיה נמס, אינו מצטל מחילה. וזה תשובה קצת להאוסרים צנהר מכח שיהיה נקרש, וצוה י"ל כיון שיהיה נפטר מאליו אינו מצטל מחילה. הנה כל זה אני כותב לסניף דרך הערה צעלמא, ומדינא העירוב כשר מטעמים הראשונים, ולא תחשו להמערערים צוה. דברי ידיו וכו'.

ועוד נראה לי היתר חדש צוה, דמה דרגל האסורה במקומה אוקרת וכו' היינו רק צענין (ג') [צ'] חירות, דמה דהפנימית יש לה דרך על החיצונה הוי מרצון החיצונה ולשם כך נשתתפו להיות להם דרך זה על זה, לכך יכולה לאסור צצצת, אבל צאם לא הוי מרצונם הדרך רק צעל כרחייהו, הרי מפורש צצ"י שפ"ד [ס"א] דנכרי הבא שלא צרשות אינו אוקר, וה"ה ישראל, וא"כ צעיר שאין הדבר תלוי צצצון צני העיר רק צעל כרחם הם צצין, אין אוקרין. ונהי דכתב המג"א צצ"י שפ"ד [סק"צ] דדינא דמלכותא דינא, חדא דהרי המחצר לא פסק כן, ועוד דאף לדעת המג"א, היינו רק לענין חיל שלו אבל לגבי שאר צני אדם מודה דזה נחשב שלא צרשות ואין אוקרין. וזה טעם המנהג שאין חוששין לכך צכל המקומות.

ועוד נראה לי היתר חדש צוה, דמה דרגל האסורה במקומה אוקרת וכו' היינו רק צענין (ג') [צ'] חירות, דמה דהפנימית יש לה דרך על החיצונה הוי מרצון החיצונה ולשם כך נשתתפו להיות להם דרך זה על זה, לכך יכולה לאסור צצצת, אבל צאם לא הוי מרצונם הדרך רק צעל כרחייהו, הרי מפורש צצ"י שפ"ד [ס"א] דנכרי הבא שלא צרשות אינו אוקר, וה"ה ישראל, וא"כ צעיר שאין הדבר תלוי צצצון צני העיר רק צעל כרחם הם צצין, אין אוקרין. ונהי דכתב המג"א צצ"י שפ"ד [סק"צ] דדינא דמלכותא דינא, חדא דהרי המחצר לא פסק כן, ועוד דאף לדעת המג"א, היינו רק לענין חיל שלו אבל לגבי שאר צני אדם מודה דזה נחשב שלא צרשות ואין אוקרין. וזה טעם המנהג שאין חוששין לכך צכל המקומות.

ובזה נחזק יותר ההיתר לשכור משר העיר, מכח ממ"ג, דלולי רשות שר העיר הוי שלא צרשות ואין אוקרין, רק ע"י רשות שר העיר נחשב צרשות, ושוצ הרי הוא משכיר להם רשות וא"ש. לכך נראה לי להקל צוה כדעת הנו"ב, ולא מטעמיה. וזולת זה אין פנאי להאריך. הספר מסרתי מיד ליד ר' ליור עפ"י מכתבו של ר"מ תיקף אחר החג, נא להודיעני אם הגיע לידו ואם שלחו לק' ליצנא, גם התשובה שלי מכבר ששלחתי לידו לשולחו להרב הנ"ל, אם הגיע לידו ואם שלחו לשם. דברי ידיו וכו'.

ובזה נחזק יותר ההיתר לשכור משר העיר, מכח ממ"ג, דלולי רשות שר העיר הוי שלא צרשות ואין אוקרין, רק ע"י רשות שר העיר נחשב צרשות, ושוצ הרי הוא משכיר להם רשות וא"ש. לכך נראה לי להקל צוה כדעת הנו"ב, ולא מטעמיה. וזולת זה אין פנאי להאריך. הספר מסרתי מיד ליד ר' ליור עפ"י מכתבו של ר"מ תיקף אחר החג, נא להודיעני אם הגיע לידו ואם שלחו לק' ליצנא, גם התשובה שלי מכבר ששלחתי לידו לשולחו להרב הנ"ל, אם הגיע לידו ואם שלחו לשם. דברי ידיו וכו'.

כת"י על אר"ח שנת תרסז; נדפס בשו"ת האל"ש אר"ח סי' קפא

תשובה רסח

לסימן שסג סעיף כו, וסימן שעח סעיף ב

מ"ש בקצרה להרב החריף מו' יוסף חיים נ"י

הנה מכתבו מיום ו' [פרשת] צראשית לא קיבלתי עד סמוך לשבת פרשת לך, ולא היה לי פנאי להשיב עד יום א' וירא, כעת פניתי להשיב לו צקצרה.

ובדבר העירוב שאי אפשר לעשות שם תיקון עירובין צצורת הפתח, ונכשלין צוה רבים. הנה דעתי מסכמת עמו לעשות על הגשרים לחי, ומכ"ש אם אפשר לעשות צ' פסין, כיון שרו"מ כתב דאין הגשרים רחצין מעשר די צלחי, וכאשר הסכמתי צוה צספרי ספר החיים הלכות עירובין [סי' שסג סכ"ו שם צהגה] יע"ש, ואין לו לחוש למצוי עקום צוה. ונידון השצילין, יראה לתקן להיות גצוה להיות מתלקט י' מתוך ד'. אך זה צומן שאין המים נקרשין, אך צומן שהמים נקרשין וצטל מחיצת הנהר, יראה לתקן שם צצורת הפתח, ואם לאו אסור לטלטל.

ובזה שחשש ממה צצאים מחוץ לנהר, דהיינו מן הפערשטאט לתוך העיר שהוא צפנים לנהר, הנה צוה אין חשש. חדא כיון שראה שהנו"ב מיקל צוה, צנו"ב [מהדו"ת] סי' ל"ט חלק או"ת. והן אמת שדברי הנו"ב שם

שו"ת עץ החיים / קלוגר, שלמה בן יהודה אהרן (עמוד 310) 111703

שנית לק' ברעםטצקי להרב מו' יוסף חיים ג'.

יקררת מכתבו קיבלתי אמש בלילה ופניתי להשיבו היום. אם כי אני מוטרד, אך מה לעשה כי הצי-דואר לא ילך רק ביום ו' לעת ערב מכאן. והנה מה שאומר המערער כי צמה שגשג אחד במזרח ואחד במערב, אך שאין מכווין זה כנגד זה הוא מפולש, כל השומע יחזק לו צוה כמ"ס ר"מ. אך מ"מ על דרך מה שאמרו חז"ל [אבות פ"ב מי"ד] דע מה שתשיב וכו', אצטר לו הצליז של המערער. והנה לשון רש"י בעירובין דף ו' ע"ב ד"ה אצולי דמחזא, וז"ל: שערי העיר מכווין זה כנגד זה וכו', ומבואר דבעינן מפולש שיהיה זה כנגד זה. ואין לומר דהכוונה רק צהצד שכנגדו, דא"כ מהו לשון מכווין, ובעל כרחך הכוונה שיהיה מכוון ממש. וכן בדף ו' ע"א ד"ה תורתו כסתום וכו' דלא מנרבינן צוה"פ אלא לפתחים המפולשין זה כנגד זה לרה"ר, וצד"ה ר"ה, משמעו וכו' או שהיה רה"ר שלה מכוון משער לשער שיהא מפולש דומה לדגלי מדבר וכו', מלשון מכוון מבואר כן דאינו מפולש רק במכוון זה כנגד זה. ובש"ס שם דף ח' ע"א] אמר רבה הא דאמרת לאמנע רחבה מותר לא אמרן אלא זה שלא כנגד זה אצל זה כנגד זה אסור, ובפירוש רש"י שם ד"ה אצל זה כנגד זה אסור, מבואר שם דכל דלא הוא זה כנגד זה מכוון אין לו דין מצוי מפולש רק מצוי עקום עיי"ש מפורש כן. וברמז"ס פ"ז מהלכות שבת ה"ו וצוה"מ שם יראה ג"כ כן. הרי מפורש להיפוך מדברי הצליז של המערער.

ובגידודין מ"ס ר"מ שהמערער צוה למשפחתו לעשות עירובי חצרות בצרכה, וחשש שמא צוה חזרו מן העירוב של צה"כ. הנה גם צוה אין חשש. חדא דיפה כתב ר"מ דאין צוה גילוי דעת לחזרה מן השותפות רק שחששו לדעת המקור חיים [בתיקון עירובין] שמחמיר דאין די בלחי, ועכ"פ לא חלקו. מיהו בלא זה נמי אין חשש, חדא דאם שכרו הרשות משר העיר, שוב אין אסורים, כמ"ס לו בתחלה. ועוד בר מן דין ומן דין אין צוה חשש, ונעלם מרו"מ דין מפורש בש"ס [עירובין עה"א] דרגל המותרת במקומה אין אסורים שלא במקומה, ועיין באו"ח סי' שע"ח סעיף ב' צ' חצירות זו לפנים מזו, דבעירבה כל אחת לעצמה, כל אחת מותרת במקומה ואין אסרין זה על זה, דרגל המותרת במקומה אין אסרין שלא במקומה, והיינו ממש דין זה. ולזה אם המערער עם הארץ ולא כיוון לכך, צדיעבד לא הוא ברכה לבטלה, כיון דעירבו לעצמן א"כ הם עכ"פ אסורין לטלטל בחוץ, לכך להם אינו מועיל העירוב, אצל מ"מ על אחרים שסמכו על עירוב צה"כ אין אסרין וכל העיר מותרין לטלטל, ועלי ידי יסמכו צוה בעזה"י במילתא דרבנן.

ובזה ששאל ר"מ מהיכן מודדין רוחב הגשר, אם מן הנסרים או מן הפרענאים, כי הנסרים הצולטין להלן

שו"ת עץ החיים / קלוגר, שלמה בן יהודה אהרן (עמוד 311) 111703

מן הפרענאים אין ראוי להליכה כי אחד קצר ואחד רחב ואי אפשר לילך פן יפלו למים. גם צוה יפה אמר דאין למדוד צוה רק ממקום שראוי להילוך רבים, דצוה שייך לומר אחי רבים ומצטלי מחיצתא, אצל צמה שאינו ראוי לילך עליו, זה דינו כנהר עצמו וכאילו שט כנהר איזה נסרים, שאין מצטלין המחיצה אפילו אם שטין כמה נסרים בנהר, וה"ה צוה. ובפרט אם הפרענאים מפסיקין, נהי דאין להם תורת מחיצה כיון דאינו גבוה עשרה, הפסק עכ"פ הוא ואין נמדדין עם הגשרים. וזאת זה אין להאריך, ועל מ"ס ר"מ לי כמה פעמים, יאמין לי כי אין לי פנאי כלל, רק מה שנוגע לדינא אני מדחיק עצמי צמה דאפשר.

כת"י על אור"ח שנת תרי"ב; נדפס בשו"ת ובחזרת בחיים תשובה ק"ו

תשובה רסט

לסימן שסג סעיף כט

לק' שאין למו' אייזק מו"צ דשם

הנה על דבר שאלתו, בעירו שסביבותיה נהר, אך יש מקומות שאין הגידודים גבוהים י' טפחים, ועשו עירוב, והנכרים מקלקלים אותם, ויש הר רחוק מן העיר, מקיף ג"כ, אך יש פרצות פחות פחות מ' טפחים, ושאל אם יש ענה להתיר להם לטלטל.

הנה לדעתי יעשו כך. אם אפשר, יתקנו העירובין כל ערב שבת סמוך לבין השמשות במקום שיש חשש קלקול מן הנכרים. והנה צוה עכ"פ לא ירגישו הנכרים צוה עד שחשיכה, ואז אף אם יקלקלו אה"כ בשבת מותרין לטלטל, דשבת כיון שהותרה הותרה, כמ"ס צוה בתשובתי צביאור טעמו, זה איזה שנים, לק' שדה-לצן [לעיל תשובה רמ"ד], והוכחתי כן לדינא, ועוד [בתשובתי] לאיזה מקומות [ראה תשובה רמה, רנז]. ובפרט דכאן יש עוד צדדים להקל, כמ"ס לקמן. ואם לא יוכלו לעשות, הנה על הנהר במקום שיש עומק י' טפחים, יכולין לסמוך על החולקים על הט"ז [סי' שסג סק"כ], בתשובת כנסת יחזקאל [סי' צ] ודעימיה, וכבר כתבנו צוה תשובה ג"כ באריכות בעזה"י [ראה לקמן התשובה הבאה]. ובמקום שאינו עמוק י' טפחים, יראו לעשות עכ"פ לחי אחד במקום שיש פירצה פחות מ' טפחים בזה, ובלחי לצדו, אם יעמידו איזה קנה קטן, רק שיהיה גבוה י' טפחים, לא ירגישו צוה נכרים שהוא לטובתן, ואז ע"י לחי מותר ממ"ג, אם נידון כחצר לא בעי תיקון כלל בפירצה פחות מעשר, ואם כמצוי די בלחי, וכמ"ס בספר החיים [סי' שסג סק"ו] שם בהגה ד"ה ועוד נראה דהיכא שיוצא. וצוה, אולי יעמדו העירובין על מקצת שבת, ואם לא, אולי יעמדו הלחיין בכל פירצה לחי אחד. זה הענה היעולה להם, ויותר אין להם ענה. ואם יעלה להם ענה זה, יודיעני ותנוח דעתי. דברי ידידו.

כת"י על אור"ח שנת תר"ו; נדפס בשו"ת האל"ש אור"ח סי' קנג